

ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVISŤE

1. ŠKOLNÍ PORADENSKÉ ZAŘÍZENÍ

Školní poradenské pracoviště (ŠPP) zajišťuje pedagogicko-psychologickou pomoc a podporu dětem, žákům, rodičům dětí, žáků a pedagogům. ŠPP bylo zřízeno na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn. Další právní předpisy a metodická doporučení jsou uvedeny v tabulce níže.

Právní předpisy	RVP	Metodika
■ zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů¹ ■ vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů ■ vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů	RVP vztahující se k danému vzdělávání nebo oboru vzdělání ²	■ Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č. j. MSMT-10 194/2002-14³ ■ Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28,⁴ a jeho přílohy, zejména: příloha č. 6, Školní šikanování, příloha č. 7, Kyberšikana a další formy kybernetické agrese, příloha č. 11, Záškoláctví ■ Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách, únor 2014⁵ ■ Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních ze dne 6. 9. 2016, č. j. MSMT-21149/2016⁶

1.1 Oblasti podpory ŠPP

ŠPP se zaměřuje na podporu v těchto oblastech:

- prevence školní neúspěšnosti,
- péče o děti a žáky s podpurným opatřením,
- podpora žáků z jiného kulturního prostředí, žáků cizinců a žáků se sociálním znevýhodněním,
- vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,
- péče o děti a žáky s výchovnými obtížemi,
- primární prevence sociálně patologických jevů (závislosti, šikana, vandalismus, lhaní...),
- metodická podpora pedagogů,
- efektivní komunikace mezi školou a rodinou.

1.2 Personální zajištění

V základní škole zabezpečuje ředitel školy poskytování poradenských služeb výchovným poradcem a školním metodikem prevence. V mateřské škole jsou zajišťovány služby ŠPP pedagogem se zaměřením na speciální pedagogiku. Všichni uvedení odborníci spolu úzce spolupracují.

1.3 Personální obsazení ŠPP

Ředitel školy, vedoucí ŠPP:

Mgr. Tomasz Raszka

Výchovný poradce:

Mgr. Kateřina Brzická

Metodik prevence:

Mgr. Romana Jarolímová

Poradenské služby v MŠ:

Radka Lukášková, DiS.

2. ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ ŠPP

2.1 Výchovní poradce

Výchovní poradce zajišťuje:

- péči o žáky s kázeňskými obtížemi, poradenskou podporu jejich rodičům,
- péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- předávání odborných informací z oblasti péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pedagogickým pracovníkům školy a zákonným zástupcům,
- ve spolupráci s třídními učiteli vyhledávání žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a přípravu návrhů na další péči o tyto žáky (žáci se speciálními vzdělávacími potřebami),
- koordinaci výuky předmětu speciálně pedagogické péče (PSPP),
- metodickou pomoc pedagogům při běžné výuce,
- vedení evidence žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči, jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů,
- spolupráci se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC),
- podporu vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků ve spolupráci s vyučujícími,
- výkaznictví pro MŠMT.

2.2 Metodik prevence

Metodik prevence se zaměřuje na primární prevenci rizikového chování žáků:

- agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, rasismus a xenofobie,
- záškoláctví,
- závislostní chování, užívání návykových látek, netolismus (závislost na internetu), gambling (patologické hráčství),
- rizikové sporty,
- rizikové chování v dopravě,
- spektrum poruch příjmu potravy,
- negativní působení sekt,
- sexuální rizikové chování.

Metodik prevence zajišťuje:

- tvorbu Školního preventivního programu ZŠ Černožice, kontroluje realizaci tohoto programu,
- zajišťuje prevenci rizikového chování žáků prostřednictvím preventivních programů, odborné přednášky ve spolupráci s odborníky,
- metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů,
- spolupráci školy s orgány státní správy, jež mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti,
- vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činností školního metodika prevence,
- získávání nových odborných informací a zkušeností,

- vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem, či projevy sociálně patologického chováním,
- spolupráci s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků,
- zpracovává evaluaci školy a dotazníkové šetření dle domluvy s ředitelem školy.

2.3 Poradenské služby v MŠ

Zástupce ředitele pro předškolní vzdělávání zastupující ŠPP v MŠ zajišťuje:

- předávání odborných informací z oblasti péče o děti se speciálními podpůrnými opatřeními pedagogickým pracovníkům MŠ a zákonným zástupcům dětí,
- vedení evidence dětí se speciálními podpůrnými opatřeními v MŠ,
- shromažďování odborných zpráv a informací o dětech v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů,
- evidenci diagnostik dětí MŠ,
- spolupráci s výchovným poradcem ZŠ, učitelkami MŠ,
- spolupráci se školskými poradenskými zařízeními (např. PPP, SPC),
- vede záznamy z jednání.

3. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI ZAŘÍZENÍMI

Pracovníci ŠPP blíže spolupracují s odborníky ze školských poradenských zařízení (ŠPZ), což jsou pedagogicko-psychologické poradny (PPP), speciálně pedagogická centra (SPC) nebo střediska výchovné péče (SVP).

Pracovníci ŠPP při své práci spolupracují i s dalším odbornými pracovišti a odborníky, např. lékaři, dětskými krizovými centry, Policie ČR, OSPOD.

4. KRIZOVÝ PLÁN PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY

4.1 Primární prevence šikany

Primární prevence na naší škole:

- podpora spolupráce a tolerance mezi žáky, vědomí sounáležitosti,
- vytváření dobrého klimatu ve třídách, škole, posilování sociálních kompetencí,
- budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi členy školního kolektivu,
- hledání cest, jak ovlivnit specifické rizikové faktory u možné oběti či agresora.

4.2 Znaky šikany

Příklady přímých znaků šikany:

- soustavné posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivé přezdívky,
- jednostranné vyžadování věcných či peněžních darů,
- jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“,
- opakované pošťuchování, strkání, údery, poškozování věcí, které oběť neoplácí,
- na žáka je vyvíjen tlak k vykonávání nemorálních až trestných činů,
- rvačky, z nichž se snaží jeden žák uniknout a je evidentně slabší.

Příklady nepřímých znaků šikany:

- žák se o přestávkách zdržuje stranou od ostatních, nemá kamarády,
- žák chodí na toaletu zásadně během vyučovací hodiny,
- přestávky žák tráví v bezpečné blízkosti učitelů nebo mimo třídu,
- nesoustředí se na učení, prospěch se zhoršuje,
- má často poškozené nebo rozházené věci, věci se mu „záhadně“ ztrácejí, má zašpiněné nebo poničené oblečení,
- odmítá vysvětlit poškození a ztrátu věcí, nebo používá nepravděpodobné výmluvy,
- při týmových sportech nebo skupinových pracích bývá volen mezi posledními,
- působí smutně, často chybí kvůli bolestem hlavy či břicha, nevolnosti,
- má-li vystoupit před třídou, je nejistý a ustrašený,
- mění svou pravidelnou cestu do školy a ze školy,
- drobná poranění, která nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zvýšenou pozornost je třeba věnovat žákům nově příchozím do kolektivu.

4.3 Minimum pro rodiče

Rodiče by si měli všimnout především těchto signálů:

- jejich dítě nemá kamaráda, který by za ním přicházel domů, s nímž by trávil volný čas,
- dítě není zváno k jiným kamarádům na návštěvu,
- ránní nechut' jít do školy, stěžuje si na bolesti hlavy, břicha či nevolnost,
- dítě chodí do školy jinou cestou, žádá o odvoz do školy,
- dítě chodí ze školy domů hladové,
- je doma smutné, apatické nebo má výkyvy nálad, špatně usíná nebo má neklidný spánek,
- zmínky o možné sebevraždě,
- zhoršení prospěchu, ztrácí zájem o učení,
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí,
- dítě žádá o peníze a uvádí nedůvěryhodné důvody, případně doma krade peníze,
- nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí,
- neobvykle je agresivní vůči dalším členům rodiny,
- zdržuje se doma více, než u něho bývalo zvykem.

Pokud se dítě se svým problémem rodičům svěří, je důležité, aby mu věřili a citově ho podpořili. Je potřeba, aby rodič zjistil, co, kdy, kde a jak se stalo.

Následně by měli, pokud možno oba rodiče, navštívit školu a informovat třídního učitele, vedení školy a zjistit, jak bude škola situaci řešit.

4.4 Postup řešení, povinnosti pedagogických pracovníků

Níže je uveden postup při řešení šikany ze strany školy:

- zjištění skutečnosti a její neprodlené oznámení → třídní učitel, metodik prevence, ředitel školy,
- řešení v rámci schůzky pedagogických pracovníků, případných svědků (v rámci školy),
- individuální rozhovor s obětí, svědky (důsledně se vyhnout konfrontaci agresora a oběti),
- zajištění příslušné ochrany oběti i svědků,
- oznámení stavu věcí rodičům oběti, stanovení dalšího postupu, případné doporučení spolupráce s odborným zařízením dle potřeby – psycholog, pedagogicko-psychologická poradna...apod.,
- oznámení stavu věcí rodičům agresora, spolupráce s metodikem prevence,

- potrestání agresora v závislosti na stupni provinění v souladu se sankčním řádem školy,
- další výchovná práce se třídou – viz primární prevence → náprava následků vyřešené šikany přechází plynule v prevenci, aby se minimalizovala možnost opakování, např. u jiného žáka třídy,
- pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem, je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči ve středisku výchovné péče nebo u klinického psychologa. Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření s ohledem na závažnost jejich konání:

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele,
- snížení známky z chování.

4.5 Kyberšikana

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Zvláštnosti kyberšikany

Oproti šikaně má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. V prostředí internetu je svědkem (ale i útočníkem) stejného chování klidně i několik desítek tisíc lidí, což je větší počet než v třídním kolektivu.

Anonymita:

- oběť o napadení leckdy ani nemusí dlouhou dobu vědět,
- oběť není vždy schopná identifikovat či vystopovat agresora,
- vnímání dopadu jednání (útočník nevidí přímou reakci oběti na útok),
- odosobnělost útoku.

Čas a místo:

- útoky se prostřednictvím internetu šíří mnohem rychleji než v realitě,
- probíhají bez přestávek, oběť je šikanována 24 hodin denně, 7 dní v týdnu,
- útok je možné provést kdykoli (0:00, při hodině matematiky...),
- příprava a realizace útoku není časově limitována,
- agresor může provést útok odkudkoli (např. škola, hřiště, kavárna, doma),
- není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě.

Agresor:

- pro útok není nutná fyzická, psychická či sociální zdatnost,
- podmínkou provedení útoku je kyber – gramotnost a její úroveň,
- kyber – prostor je dostupný komukoli.

Řešení kyberšikany ve škole:

- Kyberšikana bývá často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (př. nadávky, ponižování...), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat, ...) a naopak.
- Rychle zajistit ochranu oběti v kyberprostoru (odstranění profilu, SMS, ICQ, chat).

- Je nutná spolupráce školního metodika prevence a třídního učitele s odborníkem IT – prověřit všechny možnosti napadení – SMS, youtube, profil, email, zajištění stop. Kontaktovat operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu, kde ke kyberšikaně došlo.
- Důkladně vše vyšetřit a žádat odbornou pomoc – IT expert, PPP, Policie ČR.
- Informovat rodiče oběti i rodiče kyberagresora, pokud je znám. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u klasické šikany (např. NE konfrontace oběti a agresora). Poučíme rodiče o tom, koho mohou kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespádají do kompetence školy.
- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.
- Při zapojení a následně celém prošetření případu Policií ČR trváme na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (Policie ČR...) a dalších subjektů (rodiče, OSPOD). Žádáme konečný verdikt a informace.
- Další opatření – potrestání agresora dle závažnosti prohřešku.

Řešení kyberšikany vyžaduje kvalitní odhad situace, vyhodnocení, zda jde o kyberšikanu a zda je škola kompetentní ji řešit. Vyžaduje také znalost zásad práce s klasickou šikanou (dbát na poslušnost a načasování jednotlivých kroků řešení).

5. ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOST

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého žáka ve výchovné vzdělávacím procesu. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Neprospěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřující k nápravě.

Podpora školního úspěchu vychází zejména z dobré atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, jsou zde dobré mezilidské vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

5.1 Ohrožení školní neúspěšností

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, mezi které patří:

- snížená inteligence žáka, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži,
- poruchy chování,
- zdravotní problémy žáka, dlouhodobá nebo vysoká absence,
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu,
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče,
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění,
- nadměrně ochranné rodinné prostředí,
- žák ohrožený sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy,
- žák – cizinec.

Žák je ohrožen školní neúspěšností, když:

- na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen,
- dlouhodobě neplní zadané úkoly,
- svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření,
- jeho příprava není systematická.

5.2 Prevence

K žákům na naší škole přistupujeme individuálně a dodržujeme níže stanovená pravidla:

- klademe na žáky přiměřené nároky,
- dbáme na pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolujeme splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňujeme pozitivní stránky žáka, oceňujeme jeho jedinečnost,
- umožňujeme žákům vyslovovat vlastní názory,
- podporujeme aktivitu každého žáka, motivujeme žáky k učení,
- každý má příležitost zažít úspěch, rozebíráme s ním jeho úspěchy,
- vyhýbat se negativnímu srovnávání.

5.3 Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

Při řešení školní neúspěšnosti postupujeme podle níže uvedených pravidel.

- Včasné podchycení žakových potíží jednotlivými vyučujícími, ti vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, informují rodiče žáka a třídního učitele.
- Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.
- Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným poradcem, metodikem prevence.
- O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoje rodičů k nim (např. individuální doučování, vyšetření v ŠPZ).
- **Je uplatňován třístupňový model péče:**
 - 1) Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky,
 - 2) Zapojení školního poradenského pracoviště ZŠ,
 - 3) Zapojení školského poradenského zařízení (PPP, SPC).
- Stanovení opatření na základě diagnostiky:
 - zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení,
 - zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního nebo audio vnímání),
 - žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro ně nejvýhodnější,
 - individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů, spolupráce se školskými poradenskými zařízeními,
 - pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu,
 - stanovení přiměřeného rozsahu učiva,
 - práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem,
 - zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,

- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
 - včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí,
 - u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD.
- Vyhodnocení opatření na jednání pedagogických rad a metodických sdružení.